

УДК 047.31 + 811.6

Юлія Романюк

Інститут української мови НАН України, м. Київ

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ДОВКОЛА ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ СИСТЕМ І СЛОВОТВОРЕННЯ» (ВАРШАВА, ПОЛЬЩА)

8 вересня 2017 року в Інституті славістики Польської Академії наук, у Палаці Сташица, відбулася Міжнародна наукова конференція «Довкола інформаційно-пошукових систем і словотворення» з нагоди подвійного ювілею — важливої дати в житті відомого польського вченого-славіста, голови Комісії лінгвістичної бібліографії при Міжнародному комітеті славістів д-ра *З.Е. Рудник-Карватової* та 10-річчя удоступнення в мережі Інтернет Бази світового славістичного мовознавства iSybislaw, автором концепції якої й незмінним керівником колективу, що її розбудовує, є Ювілярка. Організаторами конференції виступили Інститут славістики ПАН та Комісія лінгвістичної бібліографії при Міжнародному комітеті славістів. Це наукове зібрання відбувалося також у рамках спільних дослідницьких проєктів Інституту української мови НАН України та Інституту славістики Польської Академії наук «Онлайн-бібліографія світового славістичного мовознавства» та «Лексичні, словотвірні і фразеологічні інновації в сучасних слов'янських мовах».

Назву конференції визначило коло наукових інтересів п. З.Е. Рудник-Карватової: проблеми створення й розбудови інформаційно-пошукових систем та словотворення як провідний спосіб слов'янської номінації. Відкрила конференцію зворушливим словом про Ювілярку директор Інституту славістики ПАН — д-р габ. *А. Зелінська*.

© Ю.В. РОМАНЮК, 2017

Перше засідання (сесія) об'єднало доповіді з питань інформаційно-пошукових систем. Наскрізно у всіх виступах стала проблема вибору й опрацювання ключових слів для роботи з такими системами, зокрема їхньої внутрішньо- і міжмовної еквівалентності, взаємодії з термінами у такій спеціалізованій мовознавчій системі, як iSybislaw. У доповіді **В. Бабіка** (Краків) «Теорія ментальних просторів та інтеграції понять як натхнення до досліджень над ключовими словами» було запропоновано зіставлення ключових слів з тегами як певних ментальних сутностей у межах наукової парадигми сучасної когнітивістики. Колеги пані професорки **П. Ковальський**, **М. Фастин** та **Я. Банасяк** (Варшава) у спільній доповіді «Внутрішньо- та міжмовна еквівалентність: довкола проблем пошуку інформації у багатомовній базі даних світового славистичного мовознавства iSybislaw» висвітлили проблему інтерпретації записів у багатомовній базі даних iSybislaw за допомогою мови ключових слів, також явища багатозначності, синонімії, варіантності термінів у її складі. **Є. Волкова** (Мінськ) доповідь «Спосіб презентації ключових слів як частина комунікаційної системи бібліографічної бази iSybislaw» присвятила можливостям використання ключових слів як засобу зв'язку між розробником системи iSybislaw, її користувачем та вміщеним у системі текстом. Проблему авторських ключових слів, тобто тегів, які ще перебувають у стадії опрацювання, а поки що створюють «шум», у спільній доповіді «Авторські ключові слова та ключові слова й тегування в iSybislaw (на вибраних прикладах)» представили **З. Мікос** та **М. Пиастек-Самокова** (Варшава).

У спільній доповіді «Про формування оригінальної бібліографічної стратегії в школі Зоф'ї Рудник-Карватової» **В.Г. Кульпіної** та **В.А. Татарінова** (Москва), які продовжили засідання, долучившись до участі в конференції за допомогою Skype, було висвітлено об'єднавчу роль співпраці над системою iSybislaw для дослідників з різних країн, школи славистичної лінгвістичної бібліографії д-ра З.Е. Рудник-Карватової.

Ю. Бегілова (Братислава) у доповіді «Словацька лінгвістика у міжнародних базах даних» розповіла про те, як працю словацьких мовознавців представлено в наукометричних базах даних, зокрема які критерії прийнято для відбору часописів до цих баз. Про стан ознайомлення з iSybislaw польського студентства у доповіді «iSybislaw й університетська дидактика» повідомив **Б. Осовський** (Познань). Він також порушив важливу проблему залучення бібліографічних баз до навчального процесу й забезпечення бібліографією студентської аудиторії.

Завершила це засідання спільна доповідь **Д. Рошко** та **Р. Рошка** (Варшава) «Будова та застосування багатомовної перекладацької пам'яті, що містить найновішу слов'янську (польська, українська, болгарська, російська мови) та балтійську лексику (литовська мова)».

Другий блок (сесія) доповідей конференції був присвячений проблемам словотворення. Його склали виступи представників наукових та освітніх закладів України, у тім числі й виконавців спільних з Інститутом славистики міжнародних проектів. **Є.А. Карпіловська** (Київ) у доповіді

«Роль словотворення в розширенні когнітивного простору мови» наголосила на значенні словотворення для збереження самобутності українськомовної категоризації та аспектуалізації дійсності. **А.А. Таран** (Черкаси) у доповіді «Словотвірний потенціал неосемантизмів-інтернаціоналізмів (на матеріалі української і польської мов)» зосередила увагу на тенденціях формування сучасного інтернаціонального фонду слов'янської лексики. Активізацію самобутніх українських моделей словотворення у зіставленні з іншими слов'янськими мовами продемонструвала **Л.П. Кислюк** (Київ) у доповіді «Специфіка українського словотвору у нових похідних іменниках». **Ю.В. Романюк** (Київ) у доповіді «Словотвірні класи українських дієслів: ядро і периферія» обґрунтувала критерії виділення словотвірних класів дієслів як окремого типу лексико-граматичного об'єднання, а також запропонувала критерії їх зіставлення зі словозмінними класами дієслів.

Третій блок відкрила доповідь **Е. Вольнич-Павловської** (Варшава) «Словотворення і словозміна в процесі стандартизації географічних назв у Польщі», що висвітлила проблеми варіантності географічних назв, підстав вибору найоптимальнішого з них. **Г. Цихун** (Мінськ) у доповіді «Походження рідкісних словотворчих формантів у слов'янських мовах» на широкому мовному тлі подав етимології малопродуктивних словотворчих засобів, які, втім, великою мірою визначають самобутність слов'янського словотворення. **Я. Вахтарчикова** (Братислава) доповідь «Глобалізація на прикладі детермінативних синтагм з незмінюваним атрибутом типу *fitness centrum* у словацькій і польській мовах» присвятила проявам аналітизму в творенні композитів у цих мовах. Динаміку варіантів демінутивів у польському діалектному словотворенні обговорив у доповіді «Про певні зміни в діалектному словотворенні» **Є. Сиротюк** (Познань). **М. Корнацька** (Варшава) у своєму дослідженні «Мнемотехнічні ланцюжки: словотворення, слово реінтерпретація чи слово-імітація?» поставила проблему класифікації словосполучень, які за значенням тотожні слову.

З післясловом виступила Ювілярка — д-р **З.Е. Рудник-Карватова**. Вона сердечно подякувала колегам, організаторам і учасникам конференції за плідну співпрацю та підкреслила, що такі міжнародні наукові зібрання сприяють конструктивному обговоренню актуальних проблем сучасного слов'янського мовознавства.

Організатори конференції вже удоступнили аудіозапис доповідей і дискусії у репозиторії Інституту славістики ПАН за адресою <http://ireteslaw.ispan.waw.pl/handle/123456789/97>.

Статтю отримано 23.10.2017

Iuliia Romaniuk

Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

INTERNATIONAL CONFERENCE "ON INFORMATION RETRIEVAL SYSTEMS AND WORD FORMATION" (WARSAW, POLAND)

On September 8, 2017, at the Institute of Slavic Studies the Polish Academy of Sciences an international scientific conference "On information retrieval systems and word formation" was

held on the occasion of the double anniversary of the famous Polish researcher, inspirational and long-time leader and coordinator of the development of the bibliographic system of the world Slavonic linguistics, iSybislaw, Commission on Linguistic Bibliography at the International Committee of Slavists Dr. Z.E. Rudnik-Karvat. The conference was held at a high scientific level, enriched the audience with new knowledge about modern technologies for the processing of linguistic information and new processes in the Slavic word-formation. Such meetings enable a constructive discussion of the current problems of modern methods of solving relevant linguistic problems.

Keywords: *information retrieval system, iSybislaw, key word, Slavonic languages, word formation.*

Мовна мозаїка

ПРАВИЛЬНО ВИМОВЛЯЙМО АБРЕВІАТУРИ

У сучасному українському вжитку маємо багато ініціальних абревіатур. А чи правильно озвучуємо їх? Здебільшого правильно. За назвами букв-складників вимовляємо абревіатури, утворені з букв на позначення приголосних звуків, пор.: **ВВП** (*ве ве пе*), **ПДВ** (*пе де ве*), **МЗС** (*ем зе ес*), **МВФ** (*ем ве еф*). Лише деякі з них мають уже усталену неправильну вимову, пор.: **ФРН** (*фе ер ен*), **ФБР** (*фе бе ер*). Оскільки назва першої букви в них — *еф*, а не *фе*, то їх потрібно озвучувати *еф ер ен* та *еф бе ер*.

Як слова вимовляємо абревіатури, усередині яких є одна буква на позначення голосного звука (пор.: **ЗУНР** (*зунр*), **СНІД** (*снід*), **ДАК** (*дак*), **МОЗ** (*моз*) або в різних позиціях — дві і більше букв на позначення голосних звуків (пор.: **УРЕ** (*уре*), **МАУ** (*мау*), **НАНУ** (*нану*), **УНСО** (*унсо*), **УПА** (*упа*), **МАГАТЕ** (*магате*), **УЄФА** (*уєфа*), **АТО** (*ато*), **НАБУ** (*набу*).

Трапляються абревіатури, у вимові яких поєднані звуки і назви букв, пор.: **НАЗК** (*на зе ка*), **ГРВІ** (*ге ер в і*).

Спостерігаємо хитання лише в озвучуванні абревіатур із кінцевим голосним, тому що одні з них вимовляємо як слово (пор.: **ЗМІ** (*змі*), **США** (*сиа*), **КРУ** (*кру*), а інші — за назвами букв (пор.: **СБУ** (*ес бе у*), **НБУ** (*ен бе у*). Обираючи вимову таких абревіатур, намагаються уникати збігу із спільнозвучним словом в українській мові. Наприклад, абревіатуру **СТО** вимовляють *ес те о*, бо є числівник *сто*. Деякі з абревіатур цього зразка можна озвучувати по-різному. Зокрема, абревіатуру **ЗНО** в сучасній мовній практиці вимовляють як *зе не о*, *зно*, *зе ен о*. Найпоширеніша сьогодні вимова *зе не о* помилкова, бо літеру **Н** правильно називати *ен*. Простіше для вимовлення слово-абревіатура *зно*, але для вжитку воно не коректне. Тому абревіатуру **ЗНО** потрібно вимовляти за назвами її букв-складників — *зе ен о*. Подібна ситуація із структурно однотипною абревіатурою **ГМО**. Поширена сьогодні вимова *ге ме о* неправильна, бо в ній літера **М** звучить як *ме* замість *ем*. Слово-абревіатура *гмо*, так само як і *зно*, не коректне. За аналогією до *зе ен о* потрібно вимовляти й *ге ем о*.

Катерина Городенська